СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLI. Ч. 44. Джерзи Сити, Н. Дж., пятниця, 24 лютого 1933. VOL. XLI. No. 44. Jersey City, N. J., Friday, February 24, 1933. THREE CENTS.

ПРОТИ ДИКТАТОРСЬКОЇ ВЛАДИ НОВОВИБРАНОГО ПРЕЗИДЕНТА

ВАШИНҐТОН. — Сенатор Бора заявився проти того, щоби конґрес надилив нововибраного президента Рузвелта диктаторськими правами. Він каже, що коли би навіть більшість конґресу заявилася за диктатуру, Рузвелт повинен відкинути таку пропозицію, памятаючи, що його вибрано президентом Злучених Держав, а не диктатором.

БАЛТІМОР. — Банкир Бернард Бейрук говорив у „Пібоді Інститут" про те, що Америка потребує лідера, а не диктатора. Лідер з добре передуманим пляном вирятує край з депресії, але не зробить того диктатор, котрий не буде знати, як і що диктувати. Хай ніхто не надіється, говорив фінансіст, що десь зявиться якийсь чародій з якоюсь чародійною наукою і розвяже важкі проблеми. І не треба думати, що влада все зробить. А треба загалови напружити ум і узброїтися в відвагу та йти спільними силами ліквідувати депресію й безробіття.

ВИХОДЯТЬ НА ЯВ БАНКОВІ МАХІНАЦІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Гордон С. Ренчлер, президент „Нешенел Сіти Бенк", зізнавав перед „Сенат Бенкінг енд Файненс Коміті" про біржеві спекуляції. Між іншим подав він, що його банк позичив коло 100 урядовцям банку $2,400,000 на те, щоби ратувати їх спекуляцію шерами банку. Сталося це в 1929 р., підчас біржевої паніки, коли вартісні папери зачали катастрофально спадати вниз. Гроші визичено без проценту, але довжники не сплатили й довгу. Один заступник президента банку позичив на спекуляцію шерами банку $296,000, а сплатив тільки $11,-000. Другий заступник президента банку позичив на тусаму ціль $345,272 і не сплатив нічого.

Ренчлер заявив, що одержав в останніх трох роках титулом банкового бонуса $3,500,000. Але каже, що нема другої людини, яка втратила би більше від нього на шерах банку.

Він подав далі, що в 1930 р. банк продав публиці своїх 1,950,000 шерів за суму $650,000,000. Багато шерів спродавано тоді по $580, хоч книжкова вартість виносила $60. Шеровці банку закупили теж через банк 1,300,000 шерів „Анаконда", в ціні по $100 за шер, які тепер вартують на біржі по $7.

Урядовці банку закупили в 1929 р. шери банку по ціні $200 і сплачують їх досі, хоч тепер ті шери можна купити по $40. А був час, коли їх продавали вже й по $25.

РАТУЮТЬ БАНКИ В МІШІҐЕН.

ДІТРОЙТ. — Банки стейту Мішіґен поділено на дві сильні ґрупи, щоби в той спосіб дістати скорше нові більші депозити та більшу позичку від „Ріконстрокшен Файненс Корпорейшен".

РУЗВЕЛТ ЗАДЕРЖУЄ ГУВЕРОВОГО ДОВІРНИКА.

НЮ ЙОРК. — Нововибраний президент задержує Нормена Дейвиса далі в характері голови американської делеґації на міжнародню конференцію роззброєння в Женеві. З того заключають, що Рузвелт буде продовжати щодо цеї справи політику Гувера.

НОВИЙ АВТОМОБІЛЕВИЙ РЕКОРД.

ДЕЙТОНА БІЧ (Флорида). — Сер Малком Кембел, анґлійський спортовець, осягнув новий автомобілевий рекорд. Їхав автомобілем 253.108 миль на годину.

КРИТИКУЮТЬ НОВИЙ КАБІНЕТ РУЗВЕЛТА.

ВАШИНҐТОН. — Декотрі демократи висловлюють своє незадоволення зприводу назначених Рузвелтом деяких членів його кабінету. Кажуть, що не бачать у нім людей з визначним імям. Закидають Рузвелтови й те, що він втягнув до кабінету двох републиканців, котрі на нього голосували.

НОВИЙ НАТИСК НА ЧУЖИНЦІВ.

ОЛБАНІ. — В стейтовім сенаті перейшов 29 голосами проти 15 законопроект сенатора Джана Мек Кола, яким не допускається чужинців до користування фондами і працею, що призначені на допомогу безробітним.

Надіються, що цей законопроект не перейде в есемблі, а якби там і перейшов, то ґовернор Лімен готов його не затвердити.

ЗА БІЛЬШУ ГОРОЖАНСЬКУ СВОБОДУ.

НЮ ЙОРК. — З боку „Амерікен Сівіл Ліберті Юніон" вислано до нововибраного президента лист у якім домагаються від федерального уряду більших громадянських свобід. Орґанізація йде про те, щоби знести деякі кари, які наложено на людей підчас війни за шпіонажу й позбавлено їх через те права голосування, доступу до урядів і бути присяжними суддями. Домагаються теж знесення тих пашпортових обмежень, які застосовано до декотрих осіб підчас війни. Крім того запротестовано проти цензури промов через радіо, як і цензури брошур, висиланих почтою. А далі домагаються більшої автономії для американських Індіян, як теж знесення американської контролі над Гаїті.

ПОЗІР! ЧЛЕНИ ВІДДІЛУ 333 У. Н. СОЮЗА В БЕРВІК, ПА.!

Отсим склткається всіх урядників і членів відділу 333 У. Н. Союза в Бервік, Па., на

ОРҐАНІЗАЦІЙНІ ЗБОРИ

:—:—: які відбудуться :—:—:

В НЕДІЛЮ, ДНЯ 26-ГО ЛЮТОГО (FEBR.) 1933 РОКУ

В ГОДИНІ 2-ГІЙ ПОПОЛУДНИ, В ЦЕРКОВНІЙ ГАЛИ.

На ті збори прибуде головний урядник У. Н. Союза, щоби полагодити непорозуміння між урядниками і членами цього відділу.

Головна Канцелярія У. Н. Союза.

ДОМАГАЮТЬСЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛИТВИ.

В грудні м. р. внесли селяни села Яргорова, пов. Бучач, через своїх односельчан, п. Дмитра Білоуса й Олексу Мохнатого, до шкільного інспектора в Бучачі протест проти введення до школи відомої і голосної вже молитви. Ось зміст зредаґованого самими селянами протесту: „До Пана Шкільного Інспектора! Високоповажаний Пане Інспекторе! Ми, підписані батьки, вносимо отсим зажалення і протест проти того, що наші рідні діти моляться у школі по польськи. Відколи наш нарід виступає в історії, ще ніколи не було того, щоби наші українські діти молилися в чужій мові, а все душа людини розмовляла з Богом у своїй мові. Ми, батьки, вважаємо, що культурний світ дає волю людській душі славити Бога в її рідній мові, бо молитися в чужій мові до Бога є насильством над людською душею. Ми болючо все відчуваємо, що наші діти моляться у школі по польськи і через те протестуємо проти молитви в чужій мові і просимо Вп. Пана Інспектора, щоби видав зарядження до управи школи в Яргорові, щоби молитва у школі для наших українських дітей була ведена лише в нашій українській мові, так, як це було дотепер. Яргорів, дня 19 грудня 1932." (Слідують підписи 75 батьків).

ВІК ВСЕСВІТУ.

Від часу, коли відкрито явище розпаду радіоактивних тіл, наука може менше чи більше точно означити вік землі. Як звісно, цей розпад є повільною переміною раду на ґелій. Коли вчені знають приблизну скорість процесу і скількість обох елементів, які містяться в ґеольоґічних верствах і родах, можуть означити час їх повставання, себто вік землі.

Німецький астрофізик Панрет, професор кенігсберґського університету, примінив цю методу до метеоритів, які падають на землю з міжпланетних просторів. Недавно він оголосив висліди своїх досвідів. Показується, що метеорити, які походять з нашої соняшної системи, не мають більше як 3 міліярди літ. Вік землі був означений на 2 міліярди літ; всесвіт є мабуть не багато старший від землі. Деякі метеорити, які заблудили до нас з інших систем, є старші; вони мають 5—6 міліярдів літ.

ЗДОРОВИЙ ВІДРУХ.

Дня 24. грудня м. р. пішли члени читальняної орхестри в Крехівцях, пов. Станиславів, колядувати Полякам без відома виділу. Одначе стрінуло їх подвійне нещастя. Поляки побили їх, а члени читальні на загальних зборах у неділю, 25 грудня, відібрали музикантам інструменти й розвязали орхестру.

ЖАХЛИВЕ ВБИВСТВО В САМБІРЩИНІ.

В селі Пяновичах, самбірського повіту, скоїлася жахлива подія, якої жертвою впав молодий господар, батько одної дитини, Василь Висоцький. Два парубки, Дуда і Музика, мали порахунки з його братами Осипом і Іваном і критичного вечора засіли на них з крісами. На нещастя вийшов тоді Василь. Напасники, думаючи, що це Іван або Осип—було темно— вистрілили й одна куля прошила легені так, що мимо скорої помочі лікаря Василь помер. Напасників, які не хотіли віддатися поліції, зловлено підступом і відставлено до арештів у Самборі, де вони правдоподібно станутъ перед наглим судом.

ЗА ПАНАХИДУ.

Старосво в Сколім покарало в звязку з панахидою за трагічно помершого бл. п. сотника Юліяна Головінського о. декана Михайла Мосору 14-дневним арештом, або гривною в квоті 500 зол., і дві панни Бутковські 14-дневним арештом, або гривною в квоті 200 зол. Засуджені внесли спротив до суду.

ВСЕ ТЕ ВЖЕ БУЛО.

В листопаді 1696 р. пізніший секретар Французької Академії, ксьондз Жан де Бо, писав до свого приятеля Петра Байля такий лист: „Є багато річей до сказання зприводу нинішних обичаїв. Напр. пані починають забувати зовсім про права і справи їх пола й при кожній нагоді стараються наслідувати мужчин. Починаємо з ними приставати, якби рівні з рівними. Соромляться вони чемностей, яких давніше їхні матері від нас вимагали. Давніша стидливість змінилася в манери „сан фасон"... У справах уживання алькоголю пані починають ривалізувати з нами, мужчинами. Можна бачити в товаристві жінки, які забагато випили вина. Лікери нить нинішні пані в такій самій мірі, що й мужчини." І т. д. Колиб хтось знайшов цей лист без дати, гадав би, що пише його хтось з нинішних людей. На жаль, усе те вже було в XVII. в. за часів панування Людвика XIV.

ПОВІСТЬ НА ПОЧТОВИХ КАРТКАХ.

Молодий французький письменник Жак Шретієно попав на ориґінальний помисл: видатн повість на почтових картках. Кожна картка має один розділ повісти, а на черговій, нумерованій картці, є дальше продовження повісти. Хто купить одну або кілька карток, мусить купити решту, щоби дочитати повість до кінця. Ціла повість міститься на 101 картках.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА НА РАДІО.

В неділю, 26. лютого ц. р. від години 11 до 11.30 ввечір, зі стації W.A.Z.L. 1420 kc., Гейзлетон, Па., відбудеться пів-годинний концерт в честь нашого батька Т. Шевченка. Пісні відспіває Український Хор, при церкві Пр. Д. Марії в Мекаду, Па. Упр. В. Романків, а о. Довгович, виголосить по анґлійськи коротенький відчит про Шевченка.

ВИБРИК ПОСТЕРУНКОВОГО.

Дня 14. І. 1933 по виставі в Гірнім коло Стрия молодь, члени „Просвіти", замісць танців, заранжувала товариську забаву, яка в них відбувається що неділі без жадних перешкод зі сторони влади. Не подобалася тим разом та забава присутному постерунковому Рибізакови, який арештував за „провадзене недозвольоних таньцуф" то знову за „уржондзане дефіляди в салі" (ходили собі при співі пара за парою) присутного повітового орґанізатора „Просвіти" п. Масного. На запит п. Масного, яким правом він це робить, відповів постерунковий, що так йому подобається, „а зрештон цо мі то шкодзі, же пан подзінда 48 годзін в арешцє, а потем шукай пан права". Не помогли ніякі вияснення, що це не курс танців, а звичайна собі товариська забава — постерунковий Масного арештував і аж на другий день звільнив його, не списуючи ніяких протоколів. Поступок постерункового викликав у селі велике обурення.

ПРОФЕСОР УНІВЕРСИТЕТУ ПРОТИ ШЛЕСЬКОГО ВОЄВОДИ.

Перед варшавським гродським судом відбулася розправа проти професора виленського університету, Владислава Студніцького, за те, що він свого часу на одному засіданні неприхильно висказався проти воєводи на Горішному Шлеську, Гражинського. На розправі проф. Студніцький заявив, що свої закиди проти воєводи Гражинського цілковито підтримує і дальше закидає йому те, що від дня його урядування на Горішнім Шлеську почалися терористичні напади проти тих Поляків і Німців, яких політичне наставлення було інше ніж воєводи Гражинського. Дальше, що воєвода Гражинський перевів нелеґально останні вибори, змушуючи під пресією до явного голосування, врешті, що воєвода Гражинський своєю поведінкою скомпромітував Польщу на міжнароднім терені.

Суд засудив Студніцького на 3 місяці арешту, а цю кару йому даровано на основі амнестії.

Не від речі буде додати, що Студніцький, це це давній, передвоєнний ґерманофіл.

КОМУНІСТИ ПОСИЛАЮТЬ ГОЛУБІВ.

Підчас йорданського водосвяття у Львові зауважила часть присутних на ринку людей три голуби, які не могли літати, бо мали привязані до ніг комуністичні транспаренти в українській і польській мові. Поліція арештувала Миколу Кулишина, що випускав голубів з дому Ринок ч. 39.

УМЕР ВЕЛИКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ АРТИСТ МИКОЛА САДОВСЬКИЙ

ВЕЛИКИЙ АРТИСТ І ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ ВМЕР У ЗЛИДНЯХ.

БЕРЛІН (Німеччина). — З Києва одержано відомости, що там на 76 році життя вмер великий український артист і творець українського театру, Микола Садовський. Микола Садовський був одним з трох братів Тобілевичів, які виступали на українській сцені під назвищами: Садовський, Саксаганський і Карпенко-Карий. З цих трох великих братів і творців українського театру в живих ще лишився Саксаганський. Всі вони зпочатку працювали з основоположником українського театру, Марком Кропивницьким, а потім нарізно.

Микола Садовський заснував у Києві перший український театр, який своєю вартістю й мистецтвом перевищував багато славних російських театрів і навіть европейських. У нім були скупчені найкращі українські артистичні сили, які грали довгими роками. Театр М. Садовського був могутнім огнищем українського культурного й навіть політичного руху в часах найсильнішої московської реакції на Україні й національним провідником для широких мас українського народу й інтеліґенції.

Микола Садовський був визначним артистом і в багатьох ролях одиноким їх виконавцем, особливо роль гетьманів. Він разом з тим був ґеніяльним режисером і зпід його руки вийшли сотки кращих українських артистів. Репертуар свого театру М. Садовський підбирав дуже старанно, маючи вперше чергу на увазі національну й мистецьку сторону пєси. Створені ним постаті отамана Сірка, гетьмана Богдана Хмельницького, гетьмана Петра Дорошенка потрясали глядачів своєю могутністю й реалізмом.

Покійний артист мусів тікати за кордон перед большевицькою навалою й у Галичині та на Закарпатті орґанізував свій театр, але злидні нашого народу не дозволили йому утримати доброго мистецького театру, а Садовський не міг дозволити собі ставити штуки „якінебудь" та з якиминебудь" силами. Тяжка хвороба на тиф в Камянці Подільському в 1919 році, а потім еміґрантські злидні підкосили могутнє здоровля артиста. Та він ще раз хотів прислужитися свому народови й вернувся на Україну. Большевики обіцяли йому зпочатку дати можність відновити свій театр, але потім оголосили його контрреволюціонером за героїчне представлення ним постатей гетьманів. Старий артист доживав свого віку на радянській Україні в голоді й біді.

ЗМОВА НА СТАЛІНА.

ВАРШАВА (Польща). — Тут розповсюднилася чутка, що в Москві викрито змову на життя Сталіна. Чека перевела арешти серед троцкістів, яких обвинувачують у змові. Серед арештованих знаходиться народний комісар Преображенський, який був колись близькою й довіреною людиною Леніна.

Заговірники нібито хотіли вбити Сталіна в його розкішній віллі в селі Горки під Москвою. Ця орґанізація троцкістів мала широке розгалуження в ріжних містах Росії, де тепер переводять арешти.

БОЇ НА КОРДОНІ ДЖЕГОЛА.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Японська армія почала широкий наступ на провінцію Джегол. В перший день наступу вона захопила на кордоні кілька невеликих міст. Китайська армія вперто бороніться, але змушена відступати під ударами ліпше устаткованої японської армії.

Японське командування заявляє, що воно не спиниться перед наступом на північний Китай, щоб заняти такі міста як Пекін і Тяндзін. Китайці мобілізують усі свої сили для оборони провінції Джегол і північного Китаю. Покищо йдуть лише перші бої, бо головний наступ Японців ще не розпочався.

ПОЛЬЩА ХОЧЕ МАТИ СВОЮ ПОЛІЦІЮ В ДАНЦІҐУ.

ВАРШАВА (Польща). — Данціґський сенат повідомив Польщу, що він забере данціґську поліцію, яка охороняє ту частину данціґського порту, котру передано в розпорядження Польщі. На це Польща заявляє, що вона тоді пішле туди свою поліцію та жандармерію, а коли буде треба, то й іншу оборону.

Така заява польського комісаря в Данціґу викликала велике обурення в данціґському сенаті.

ЖІНКА ВІЛЬГЕЛЬМА II. В БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Тут уже тиждень перебуває княгиня Герміна, жінка бувшого кайзера Вільгельма II. Вона вже бачилася на приватних обідах з багатьома членами уряду Гітлера й між іншим з віцеканцлером фон Папеном. Про що вона тут говорить, ніхто не знає, але всі бачать, що її діяльність дуже активна.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВЕЛИКИЙ ДЕНЬ ДЛЯ ВЕЛИКОГО НАРОДУ

Пятнацятьма голосами понад потрібні дві третини голосів палата послів конґресу постановила прилучитися до сенатської резолюції за знесення прогибіції. Хоч на основі резолюції прогибіція має ще бути знесена через голосування по стейтових леґіслятурах, то всетаки день ухвалення резолюції в конґресі останеться на віки великим днем, і то днем, більшим від дня ухвалення прогибіції.

Великим цей день є не тому, що він зазначився побідою „мокрих". Не важний він через те, бо й у цій побіді є багато незовсім смачних річей. Несмачним є передовсім перехід багатьох конґресменів на сторону „мокрих" не з переконання, а просто з бажання бути на побідній стороні, себто просто з браку характеру. Невеликими показалися ці конґресмени, й тому не має чого Америка величатися їх рішенням.

Не показалися теж великими провідники адміністрації. Вони здавна чули, що прогибіційний настрій заломлюється й вони хотіли піти за голосом мас. Та уряд не мав відваги цього сказати. Він заєдно займав половичне становище: з одної сторони говорив про труднощі й неможливість виконання прогибіції, а з другого боку — про потребу такого виконування.

І теперішня побіда „мокрих" не є побідою ні конґресу ні уряду, а тільки побідою американської публичної опінії, себто широких мас американського народу. Під натиском цих мас змінили свої погляди конґресмени й уряд. Там настала основна зміна. І коли належиться кому якенебудь признання, то належиться воно широким верствам Америки.

І це признання належиться тому, бо цей народ заявляється нині таксамо отверто, недвозначно й щиро за знесення прогибіції, як 14 літ тому він заявлявся за її заведення. Американський нарід міг би тепер вдоволитися половичними мірами, чимсь у роді урядового становища, фарисейським задержанням прогибіції в книзі законів та невиконуванням її в життю. Та Америка цього не хоче. Вона виразно заявляє: коли закон показався злим, то скажім собі отверто, що він злий. Скажім ясно й собі й світови, що ми помилилися.

До цього треба й відваги й чесности, на яку здібний тільки великий народ. Тому в теперішню пору, коли в Америці є стільки річей, за які вона може соромитися, вона може добути собі деяку отуху з відважного розвязування питання прогибіції.

Д-р Остап Грицай.

НА СУДІ — В ШІКАҐО

Не просте перо хотілосяб мені мати тепер у руках, коли пишу про нашу участь у Світовій Виставі в Шікаґо, а столунну трубу-сурму, і не писані слова хотілосяб мені в цей мент кидати на папір, а сурмити тією трубою на всі чотири сторони нашого українського світа:

Суд іде на нас, Українців!
Суд у Шікаґо!

Бо й справді, Дорогі Земляки, хіба це не суд для нас, коли там, у Шікаґо, з нагоди грядучої Світової Вистави зійдуться найкультурніші народи світа, світа XX-го віку в його четвертому десятилíттю, нагромадять багацтва своєї культури в її найдорогоцінніших і найпишніших зразцях, звершать те все безлічю культурних здобутків та архитворів на ввесь світ, і поглянуть притім оком суворих суддів на нас тай на те, що наше? На нас, Українців, які кажемо про себе, що ми 40-міліонова нація та що в нас своя, вже тисячліттями освячена висока культура? На нас, які саме сьогодні мусимо давати власне на очах усього культурного світа що найбільбільш ділові та переконуючі докази того, що в колі народів ми рівновартний член і співробітник. Та що вповні заслугуємо на те, щоб той культурний світ цікавився нами та по своїй змозі співділав з нами в нашій визвольній боротьбі з чужинецькими окупантами України. На нас, які тому широкому світови питомою нам духовою культурою ще завжди невідомі гаразд. І тому, виступаючи з нею на такій усесвітній арені, як Вистава в Шікаґо, ми виступимо з нею перед світом з деякого погляду перший раз. Словом — з якого боку ми до справи й не підійшлиб, скрізь виходить одно, а саме, що наша співучасть у Виставі в Шікаґо мусить стати такою спробою культурно-творчих сил українського народу, якої новітній світ іще не бачив.

Бо коли й де мали ми нагоду досі зробити це в таких розмірах та з такою свободою, як це можемо зробити в Шікаґо, на вольній землі Вашингтона, в середовищі такого прихильного нам народу, як Американці?

Це наближається вже пресвітлий момент, де культурні нації, обєднавши всеціло й совершенно всі свої матеріяльні й творчі сили, готуються міряти їх на мировій арені в дружнім і гордім змаганню з силами інших народів. Таке змагання, це щось гарне й велике. І воно без сумніву, що це так. Але, додаймо зараз, в інших народів, а не в нас. В народів, які вміли віками й обєднувати всеціло й совершенно всі свої матеріяльні й творчі сили під прапором одної великої національної цілі. В народів, які, прямуючи до тієї цілі, відсували все інше на другий плян, не знали ніяких сумнівів, вагань і застережень, а жертвували всі все й всеціло на вівтарі творчости й чести Рідного Краю. І в народів, у яких одиниця всилу почуття **національної карности та національного ідеалізму** вміла підпорядкувати власний інтерес справі народу й уміла посвятити для неї все, що можна їй було посвятити. А в нас, Українців? В нас Ви читайте ось хочби ті, покищо останні звідомлення наших виставових комітетів та людей, які турбуються судьбою участи Українців у Виставі в Шікаґо, а переконаєтеся зараз, що як завжди так і тепер у нас якогось радісного обєднання під прапором великої цілі тут не бачиться, затеж чуємо голоси тривожних осторог у сторону нашої нетямучої байдужности до тієї великої цілі! Такий то, бачите, в нас запал до зусиль і жертв! — „Так, ми мусимо собі сказати правду в очі! — пише між іншим гром. М. Белеґай у дописі „Що нам робити?" в ч. 8 „Свободи" з ц. р. — Чотири й пів місяця до Вистави, а ми, один міліон Уряїнців в Америці й Канаді, зложили досі на перше українське історичне діло аж цілих **1,600 долярів!** І купуй тут за ці гроші експонати, будуй величавий павільон, щоб не завстидатися перед іншими народами, бож це має бути павільон 40-міліонової нації з двотисячлітньою культурою! — роби по всьому світі українську пропаґанду, а тут вам 40-міліонова нація на те все — бух 1,600 долярів! А може в хвилі, коли я це пишу, є вже більше, навіть далеко-далеко більше тих долярів на нашу ціль, та що з того, коли все те їде темпом черепахи тоді, як скрізь уже горить і останній час на все? **І хіба й нема в нас причин тривожитися тим, що наша співучасть у Світовій Виставі може зготувати нам замісць триюмфу української культури — Страшний Суд нашій необєднаности, нашій незорґанізованости та нашій байдужности до національного діла, якщо ми про нього будемо й далі так дбати, як досі?**

Україно, Україно!

От інші народи далеко краще, значить проворніше, дбали про прославлення своєї культури та землі на світових виставах, ніж ми. Інші народи розуміли зрана й розуміють це нині гаразд, що кожна світова вистава це була ґенеральна спроба культурних досягнень даної епохи, та що таксамо, як моглиб ми писати історію XIX століття по рокам ведених у ньому воєн, ми моглиб писати її, й може багато краще, по датам улаштованих у ньому світових вистав. Бо, якщо не числити кількох виставових спроб — у Чехії та Франції — при кінці XVIII. століття, то це щойно минуле століття, століття найвищого розвою національної ідеї, започатковує в історії народів ті величаві подвиги культурної творчости нації, які ми нині називаємо світовими виставами, а які розвивалися постепенно з поменших, чисто національних вистав, з яких годиться назвати головним чином Соборну Німецьку Виставу в Берліні **(1844).** Воно відомо нам, що на шляху розвитку новітньої німецької індустрії та берлінська вистава визначує епохальну дату, яку підкреслює з особлившою увагою як німецька так і чужа, особливож французька історіоґрафія. І можна сказати, що післянаполеонська Франція саме від того часу починає простежувати розвиток Німеччини з тією підзорливою сторожкістю, яка їй тут лишилася до сьогодні. А для необєднаної тоді ще Німеччини були слова міністра фінансів — Фльотвеля „Вперед, Німеччино, обєднаними силами!" — закликом **і великого політичного значіння,** бо саме після обєднання Німеччини в **1870** році згадує їх і сам Бісмарк з вдячною пошаною. Але хіба мажемо уявити собі, щоб до такого діла Німці забиралися в останній хвилі тай в останню хвилю складали потрібні жертви? А далі англійська — вже світова — вистава в Лондоні в **1851** році. Славну **„Кришталову Палату",** видвигнену тоді в лондонськкім Гайд-парку, з виставленими в ній експонатами **14,000** міжнародніх учасників, звиділи рівно **6 міліонів** гостей, і така вона була гарна і дорогоцінна, що заховали її ще в цілости до сьогодні в Сіденгем близь Лондону. І це тоді німецький фабрикант сталевих виробів **Альфред Крупп** добув світового розголосу свойому підприємству, виставивши в Лондоні вилитий у його фабриці сталевий бльок **ваги 100 сотнарів** („Литл Блок") проти англійського бльоку ваги 5 сотнарів („Монстер Блок"), отже рекорд, з яким англійський експонат не міг зрівнатись ніяк. І таксамо з тією лондонською виставою починається в Европі нова епоха всіх галузей **артистичного промислу,** викликана головно творчим суперництвом між Англією і Німеччиною. А ми скажім тепер, чи легко нам воно нині, 1933 р., заімпонувати в Шикаґо такому Анґлійцеви, в якого країні на великій виставі ще тому вісімдесять літ бачив світ щось таке, як „Кришталеву Палату"? І чиж можливе воно, щоб ми цим людям показували щонебудь, щось нашвидку склеєне й так собі накопичене? Або показуймо ми щось недоладне й непідготовлене гаразд Французам, які властиво перші, бо ще в р. **1795 в Сен-Клю,** започаткували орґанізацію новітніх вистав. І які, почінаючи від року **1855 до 1900,** зуміли влаштувати в Парижі **пять світових вистав** усесвітнього розголосу з чудами техніки, промислу й мистецтва, з яких напримір **вежа Еффеля** — не Айфля! — 300 метрів висоти — стоїть до нині як монумент колишнього блеску тих вистав. І воно відомо, що паризьку виставу в р. 1900 звиділи **48 міліонів людей.** А скільки таких міліонів буде тепер на виставі в Шікаґо, і чогоб то ми не змогли показати їм з гордістю як наше, українське? Колись то, в р. **1873, на світовій виставі** у Відні звернули на себе загальну увагу вироби артистичного промислу **Японців,** і добули опісля політичного впливу не тільки на такий же промисл, але й на мистецтво всієї Европи. А хіба **наші прекрасні українські вироби,** які вже давно здобули собі велике признання в Америці, це щось нання в Америці, це щось гірше ніж вироби азійських Моголів? Ні, вони може і кращі й таксамо спосібні мати вплив на артистичний промисл у всьому світі, та тількиж та ріжниця тут, що **японський Могол зорґанізований наскрізь** і вщерть, а ми —

Україно, Україно!

І відомо нам з історії дотеперішніх світових вистав ще й те, що надзвичайним успіхом тішились тут **артистичні відтворення** частин міст і місцевостей з точним збереженням головних признак даної епохи. І так нпр. відтворено на виставі в Турині в **р. 1884** середньовічний італійський замок з усіми мешканцями такого замку відповідно до заняття й праці кожного так, що дивлячись на цей замок та цих людей, тут малося враження, начеб це було оживотворене середновіче, а не наш час. І в подібний спосіб було відтворено на виставі в Лондоні **1886 р.** частину міста за часів Кромвеля, в Антверпії такий же вирізок з часів середновіча, в Шікаґо 1893 року „Старий Віденьˮ, а в Парижі 1900 року давний Париж. І от так дуже хотілосяб, щоб можна сотворити щось подібні й нам! Відтворювати на виставах живі подоби українських місць та життя в них у найважніші епохи нашої історії. Нпр. частинку золотоверхого Києва в княжі часи, з подобами його культурних цінностей і його людей. Або живий вирізок Запорозької Січи, українського села, степу, або Гуцульщини, з їх природою, людьми та культурою...

Але як тут і думати про таке, коли в нас покищо **нема навіть свого власного павільону?**

Дорогі Земляки за океаном! Суд історії, який збереться в Шікаґо, осудить нас, якщо наші національні гріхи не дадуть нам зробити всього, чого во благо Вистави домагається від нас честь нації.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

І. О., Лос Енджелес, Кал. — Не дуже то добрі ті „Свободяни" добр. І. О., що аж треба Вам було їм письмо показувати, щоби зрозуміли, як мається справа з дописами про збірки до краю. Саме ті, що не є „Свободянами", до У. Н. Союза не належать і нашого орґану не читають, насилають нам такі дописи, яких ми не містимо. Це ті, що не хочуть зрозуміти, що саме від посилок через „Обєднання" зачалася систематична допомога до краю, над якою установлено контролю іміґрації й краю. І саме від того часу, коли заведено ту контролю, край зачав з Америки одержувати далеко більші жертви, ніж це було попередними роками. Нам здається, що це саме Вас важко переконати, а не „Свободян". Це саме Вас важко втягнути в орґанізований спосіб праці. А чейже саме Ви, як інтеліґент, повинні розуміти справу краще від інших, що орґанізована гуманітарна акція є краща від збіркової „отаманії", бо через неї пропали грубі гроші, які залишились у тих, що їх збирали і до краю не вислали. Спитайте в краю Комітет допомоги політичним вязням і довідайтеся, скільки вони дістають з Америки річно допомоги для тих, що мучаться у ляцьких тюрмах. Пишіть до д-ра С. Федака, а довідаетеся те, про що він уже публично писав, що в Америці збирають ріжні люди й орґанізації на допомогу політичним вязням і оголошують ті збірки, а Комітет дістає дуже мало, майже нічого. І удержується головно з того, що висилає „Обєднання". Отсе є ті причини, що довели до заведення контролі над збірками. І через те оголошуємо тільки ті збірки, щодо яких є цілковита певність, що вони дійшли на ті цілі, на які їх зібрано. Та це відносно тільки до тих збірок, які контролюють у краю центральні установи, як Рідна Школа, Товариство Інвалідів, Просвіта і т. д. А звіти про інші збірки, як от на читальні, кооперативи, Народні Доми по селах, ми завжди поміщуємо без огляду на те, куди і як вислано гроші до краю. І тому дійсні „Свободяни" мали рацію, коли Вам казали, що Ви лихо читаєте „Свободу", коли не добачили таких звітів. Не сотки, а тисячі їх помістила й далі містить „Свобода". І Ви, як інтеліґент, повинні про це краще знати від інших. А щоби не бути голословними, то подаємо Вам, що от у числі „Свободи" з 16. лютого маєте оголошену збірку на Народний Дім у селі Заднишівка, де збірку в сумі $80.50 вислано прямо до краю. Та Вам мабуть не хочеться про те знати. І в тім і біда.

— Колиб я так вас, пані, поцілував, чи ви кликали би кого на поміч?

— Чому? Абож то вам треба когось до помочі?

В. Петрин.

ХТО ВКРАВ?

(Оповідання).

(7)

— Мені дуже дивно, що вашого Тому не хочуть сховати під землю. Скрізь деінде тішаться, як хтось умре і зробить місце другому. З вдячности ховають його як мож скоро. Волять зробити се нині як завтра... Не журіться тим. Нині вже запізно, бо вже смеркає. Завтра досвіта вишлю до вас пару коней і двох парубків. Міст держався так довго, хоч двигав дуже великих грішників, то видержить ще, щоби такий праведник як ваш Тома дістав гідний похорон. Переночуйте у мене.

На другий день рано Солоха приїхала до хати найліпшими кіньми Гайтиша. З нею приїхали два парубки. Кількома наворотами вскакували до хати здержавши віддих, і вискакували. Та таки бодай двома цвяхами прибили віко домовини і винесли її на віз.

Ще не доїхали до ріки, а вже чули шум води і якийсь клекіт. Над рікою перед мостом стояла велика товпа народу. Люди з жахом дивилися на ті жовті боввани каламутної ріки, що переганялися, потрясаючи своїми гривами з білої піни. Деколи вискакував бовдур води і немічний назад падав, зливаючися з рештою води. Міст стояв у воді двома кашицями. То були неначе скрині з великих дубових кльоців, наповнені камінням. Найбільшу свою лють ріка виладовувала саме на тих кашицях. Раз коло разу филя з шаленим розгоном вдаряла своїми грудьми об груди кашиці. Вдаривши, фила підскакувала вгору аж до самого моста і піною розсипувалася на всі боки. Так було від досвітку. Від досвітку люди стояли перед мостом по сім і тім боці ріки, і від досвідку один одного питав:

— Видержить міст, чи ні?

Рікою гнали то поринаючи у воді, то вискакуючи на хребти филь ріжні річи: коріння кущів і цілі кущі, букові клепки, кльоци смеречини і ялини, короткі колоди, цілі смереки й інші дерева, дошки, скрині, столи.

— А во, во, яка риба! — хтось крикнув. — Я ще не знав, що в нашій ріці риби зі свинячими рилами.

То справді плила свиня, хоч вже нежива. Мабуть десь вище вода забрала людські хати і стайні. Також міст вгорі вода взяла, бо надплили його підвалини. Вони показалися саме в хвили, коли надїхав небіжчик Тома Турчин.

— Ого! — хтось крикнув. — Аж тепер нашому мостови буде капут. Дїґари забраного моста розібють кашиці під нашим мостом.

Та не так сталося. Найбільші бальки проховзлися проміж кашиці і поплили далі. Лише дві тонші вбилися в кашицю і сторчали понад воду. Надплила смерека з корінням і зачепилася. На воді зробилася гать, яка не пускала далі всього того, що надпливало. Маючи перед собою таку перешкоду вода стала напирати з силою щораз більшою; филі стали щораз сильніше бити у міст. Міст став тріщати, стогнати і дрожати, та не давався.

— Добре держиться! — сказав один. — Як опреться воді і не дасть себе взяти, то від цісаря дістане хрест заслуги.

— Цісар про се нічого не буде знати, — сказав другий.— Та як міст видержить, то на памятку тої небезпеки поставлю на мості хрест.

Коли небіжчик підїхав аж до самого моста, один старий дід підвів руку і сказав до парубка з батогом:

— Я не радив би далі їхати. Чи не чуєте, як міст тріщить? Як він трясеться, мож бачити очима. Може так статися, що саме в хвили, коли ви будете на мості, вода возьме його. Не лиш небіжчик піде з водою, а й коні і ви всі троє.

— Коли міст видержав доси, то й видержить ще десять, пятнацять секунд. Більше не треба, щоби знайтися по тім боці ріки.

Так вдова заохочувала парубків Гальтиша, котрі не знали, що їм діяти. Парубок вже став над головою махати батогом, коли голосний доси гамір товпи нагло замовк. Велика филя, сперта барикадою, що начепилася до кашиці, бухнула вгору, переливаючися понад міст на той його бік. Одночасно міст неначе ожив, став рухатися. Спершу зацмокали, та так голосно, що аж в ухах залящіло, середущі підвалини моста, ті, що були між обома кашицями. В середині міст піднісся. Його обабочні поруча відпали і пішли за водою. Филя впала, і підвалини знов сіли на кашицях. Хвилю міст стояв неушкоджений, тільки що без поруч. Се не було довго. Як широко ціла ріка, так широка филя вдарила і пішла понад мостом. Одна кашиця розсунулась і половина моста, та з того боку, поплила.

Небіжчик Тома мусів лишитися по сім боці ріки. Мусів лишитися бодай ще через одну ніч. Щоби з ним пуститися долі рікою і перевезти його на той бік мостом, що був півтори милі відси, треба було вперед довідатися, чи той міст ще стоїть безпечно. Один з парубків, що привезли Тому, пішов спитати свого господаря, що робити.

— Один з вас нехай сідає на коня і поїде подивитися, чи міст ще стоїть, — відповів господар. — Як вода й той міст взяла, то нехай зараз вертається сказати. Тоді небіжчик взагалі не поїде. Лишиться тут і хіба треба буде поховати його на старім цвинтарі. Як міст ще стоїть, а вода ще не буде падати, отже як мостови ще далі буде грозити небезпека, треба там підождати аж до рана... Сяк чи так, нині вже запізно везти туди небіжчика. Повезете його аж завтра досвіта. Віз з домовиною закотіть під якийнебудь дах, коні лишіть на подвірю якого господаря, щоби були під рукою, скоро засвитає. Парубок вернувся, щоби свому товаришеви, вдові і війтови переказати раду Гайтиша.

Між людьми коло моста стояв якийсь сторонський. Йому мало очи не вилізли, так їх витріщував, позираючи на коні Гайтиша. Він чув, що один парубок пішов спитати, що далі робити. Той сторонський ждав, аж парубок вернеться. Йому не тяжко було вчути, що Гайтиш зарядив. Люди радили, радили і врадили, щоби віз з небіжчиком закотити під шопу Петрички, коні на ніч загнати на його тік. Коли той сторонський вже вчув се, він непомітно відстав від людей. Коли вже був подальше, між хатами, він розпустив ноги. Взяв у бік і щез у лісі.

(Дальше буде)

— Як то, ви веґетаріянець і їсьте котлет?

— Це не котлет, це для мене заборонений овоч!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЗАНҐАРА ПЕРЕД СУДОМ.

Занґара, італійський іміґрант, що недавно стріляв до Рузвелта, вибраного президента Злучених Держав, станув уже на суд, признався до вини й дістав присуд. Америка тішиться, що „флоридська справедливість" поступала скоро. До певної міри є тут чим хвалитися, бо є це певно ударом для почуття справедливости серед народу, коли винуватця вчинку не можуть зловити або, зловивши, не осуджують його скоро, а дають йому нагоду викручуватися ріжними правними штучками.

ЗДОРОВИЙ НА УМІ, ЧИ БОЖЕВІЛЬНИЙ?

Як звичайно в таких випадках буває, виринуло на суді питання, чи підсудний є відповідальний за свої вчинки, чи це може божевільний, який не знає, що робить. Прокуратор станув на становищі, що Занґара має здорові глузди. Оборона станула на тому самому становищі, і тої вже й суд не міг на справу дивитись інакше. І пересічні читачі газет, які читали про заховання підсудного, можуть набрати враження з його відповідей, що це є людина, яка може відповідати за свої вчинки.

Промовляє за це передовсім його льоґіка. Він розуміє питання та дає на це відповіди, звязані розумово з питанням.

Та лікарі, які його оглядали, признали його „психопатичною людиною", себто людиною, душевно хорою. І так він береться не в той спосіб, має почуття, що йому зробили страшну кривду королі й капіталісти. Вони його знищили, і душевно і тілесно. Через них, мовляв, він заєдно хорий на жолудок, через них він немовби безнастанно горів у середині вогнем. Йому здається, що це несправедливо, щоби він так терпів, коли інші не терплять. І йому здається, що він покликаний на те, щоби цю несправедливість вирівнати. І вирівнувати несправедливість він береться не в той посіб, щоби й ті, які не мають болів чи мук, мали ці муки. Це, на його думку, зовсім льоґічне, розумове заключення. Коли вони будуть терпіти, так як він терпить, то це буде справедливо, рівно, „фіфти-фіфти", як він каже.

Така є льоґіка Занґари, а що це льоґіка не людини, здорової умово, але хорої, це видно аж тоді, як ми зясуємо собі, що коли вже мається заводити рівність і справедливість у світі, то багато краще заводити їх, стараючися звільнити від мук і терпінь тих, що терплять, ніж завдавати муки що й тим, що їх не терплять. Занґара був би аж тоді здоровим умово, якби він лічив собі шлунок, а не стріляв до тих, котрі наверха болів не показують.

ГОНОРОВА СПРАВА.

Російський генерал Сахаров розкрив ріжницю між старим і новим поняттям чести.

Ходить тут звичайно про честь вояцьку, а виявив ґенерал ріжницю між поняттями вояцької чести в цей спосіб, що визвав на двобій американського ґенерала Ґрейвса. Сахаров закидає Ґрейвсови нечесне, на думку Сахарова, поведення. Ґрейвс командував американськими жовнірами на Сибірі підчас боротьби Колчака проти большевиків. Хоч американський уряд хотів, щоби Ґрейвс піддержував армію Колчака, Ґрейвс відмовився це робити. Це Сахаров уважає нечесним для жовніра, і через те він визиває Ґрейвса на двобій.

Якби Ґрейвс був з російської армії, якби він признавав старі поняття чести, то він, очевидно, приняв би двобій. Та світ уже дивиться на таке полагоджування „питань чести" як на несправедливий і перестарілий пережиток. Світ знає, що такі двобої кінчаться звичайно так, що наперед обиджений стріляє в повітря, а обидник у землю, а відтак обидник стріляє в повітря, а обиджений у землю. Опісля обиджений і обидник подають собі руки на знак, що справу чести полагоджено гоново.

Замісць іти на таку комедію, ґенерал Ґрейвс, коли його спитали, що він буде робити з визовом Сахарова, відповів: „Зіґнорую".

Дві пані — мати й дочка — купували рукавички.

— Хочу купити для мого нареченого пару добрих рукавичок.

— А я — сказала мати — хочу купити пару дешевих рукавичок для мого чоловіка.

З БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ ДІЙСНОСТИ.

(Уривок листа з „червоного раю" одного лікаря).

Роботи в амбуляторії не „багато". Що дня приходиться приймати хорих людей не більше 80 чоловік. Свобідний день від праці є кожний шестий день. Неділі тут ніхто не святкує, а церкви всі позамикані, батюшки на Соловках.

Харчуюся в одної сімї при амбуляторії, а щоби можна було щонебудь купити на селі до їдження, то дуже трудно, бо нічого нема.

І то не тільки на селі, але й усюди, де я бував (Вороніж, Кавказ, над берегами Азовського моря). В містах у ресторанах пообідати і повечеряти можна, тільки треба дуже дорого заплатити. Всі харчі робітники одержують по карточках: денно 800 ґрамів чорного хліба, 1 кг. цукру раз на місяць, якоїнебудь крупи 1 кг на місяць. Барабол, муки трудно купити, хіба зависокі ціни. Риб ловлять тут багато, але не продають, а дають раз на місяць 2 кг. на чоловіка. 1 літра молока коштує 2 руб., 1 пуд бараболь 30 руб., 400 грамів масла 10 рублів. Бувають дні, що хочеться в своїй кімнаті напитись чаю, або закусити рибу, та нема тільки чим, бо свій денний пайок хліба віддаю господині, де харчуюся. Справа харчів представляється зле, і всі тільки про те балакають. Коли справа з харчами не поправиться, поїду знову дальше.

І. Бондар.

ВЧІМСЯ РІДНЬОЇ МОВИ

(3)

Занадто багато п. М. Петренко спиняється над московськими впливами на українську мову. Чому властиво він це робить, коли таких впливів у дописі Е. Ляховича найшов сам М. Петренко не знайшов? Спочатку мені здавалося, що це звичайна боротьба з уявленими ворогами, щось у роді боротьби Дон Кіхота з вітряками. Та коли я ближче придивився обом дописам М. Петренка, то побачив, що п. Петренко бореться проти впливу московщини, котрий рішучо виявляється у нього самого.

Ось кілька прикладів: М. Петренко пише „остро", а по українському буде „гостро"; „скритих"—по московському, а по українському „закритих", „прихованих", „Ґерст є на сторожі чисто американських засад". Речення зовсім неукраїнське. Коли вживати московського слова „чисто", то всеодно треба було його піддати відмінам нашої мови й написати: „Ґерст стоїть (а не є) на сторожі чистих американських засад". Московське „чісто" в українській мові значить „харно", „охайно", а в тому значінню московське „чісто", в якому його вжив М. Петренко, треба було написати „властивих", „питомих" або „своєрідних". Далі М. Петренко пише: „в чім би вони не виявилися", а далеко ліпше в дусі української мови сказати: „деб вони не виявилися". „Поступовання" — москалізм, а по українському „вчинок". М. Петренко каже: „тисячі грубих книжок списано", а по українському буде „написано", бо списати можна папір. Книжку „списати", значить поробити на ній ріжні написи. „Освітлено під ріжними кутами поглядів" це цілком з московського: „освещено под различними углами зренія". Отсе один з тих яскравих москалізмів, які наші письменні люди пхають в українську мову. І що зрештою значить під першим дописом підпис „М. П. Петренко"? Що там робить оте „П"? Чи це друге імя М. Петренка, чи це його так „по батюшке величают". Коли так, то дозволю собі навести слова українського знавця мови, д-ра М. Левицького, що написав гарну граматику української мови для тих, які вчилися в російських школах. Він зприводу „величання по батюшке" пише: „Та московська звичка називати людей по імени й по батькови не пригідна нашій мові". Властиво ота буква „П" та спосіб бування речень і вживання московських слів у дописах М. Петренка змусили мене згодитися з тим, що його гострий виступ проти допису Ляховича, а потім ще гостріша відповідь на мій допис, випливає з його внутрішньої потреби вбити в собі оту прокляту московську отруту, яка так покалічила не лише мову, але часто й душі нашої придніпрянської інтеліґенції, особливо тієї, яка до революції, а то й пізніше, плила в московському потоці на Україні, в кращому разі відбиваючись хіба в „малоросійські" струмочки. З тими наслідками московської школи та московського панування дуже тяжко бореться придніпрянська інтеліґенція й боротьбу цю треба привитати та всіми силами підтримувати. Але не боротися проти лиха в цей спосіб, щоби почінати вчити інших, і то в спосіб менторський, у спосіб незастереженого намагання показати своє знання оборонців мови, а разом з тим підсувати іншому ріжні злі наміри.

IV.

Та ось і другий допис, написаний ніби іншим М. Петренком, бо по своїй формі більше наближається до української письменницької мови. Але й тут москалізми продерлися, ніби на те, щоб ще раз підкреслити, як вони досаждують авторови. Скажу лише про пару їх. М. Петренко пише: „Тому я виступив зі своїм дописом проти вживання й пересипування речень чужими словами..." Ось тут оте „пересипування" показує московський вплив, бо по українському краще сказати „переплітування", бо „пересипування" більше надається до пересипування зерна з одного місця на друге, чи чого іншого, що можна сипати. Далі знаходимо: „І киці молочко і песику кістка". Ось тут замісць „песикови" М. Петренко подає московську форму відміни — „песику". Отсе, здається, найбільше врізалося з московщини в нашу інтеліґенцію з Великої України й тому вона дуже часто говорить „Шевченку", замісць „Шевченкови", „коню", замісць „коневи" й т. д. Не стану далі подавати прикладів, бо я лише хотів показати, що й М. Петренкови можна цілком сказати: „Лікарю, вилікуйся сам!"

Не буду я тут характеризувати допису М. Петренка зі сторони його тону, способу підсування своїх думок мені, чи Ляховичеви, щоби потім нас за них картати, бо це вже належить до психольоґії, до характеристики автора як людини. Хочу тут лише сказати про те, що М. Петренко вхопився досить таки нещасливо тих, що в українській мові здаються йому непорушними авторитетами як знавці мови. Про „кельтизм" проф. С. Шелухина не буду говорити багато, бо ма те треба булоб подати голоси критики українських і німецьких учених, які заперечили фільольоґічні знання правника С. Шелухіна. Хочу спинитися над довгими витягами М. Петренка з журналу, який редаґує проф. І. Оґієнко, „Рідна мова". Перше хочу підкреслити, що М. Петренко, читаючи цей журнал і намагаючись подати з нього якнайбільше доказів своєї слушности, видно не дуже вважав, бо навіть адресу дав „Улсталова 25, м. 10". А там же виразно написано „Ул. Стальова". Та це дрібниця, а головне те, що М. Петренко поробив потрібні йому витяги з тих саме дописів, які підпирають думку, що в українську мову, як і в кожду іншу, можна вводити чужі слова, коли їх не можна заступити своїми. М. Петренко, подаючи великі витяги з „Рідної мови", чомусь пропустив ті місця, де стрічаються такі слова, як „популярний", „статті", „семантика й етимольоґія", „архаїзм", „палеоґрафія й палеотипія", „бібліоґрафії, рецензії", „трибуна", „журнал", „дискусії", „матеріяльні бази" й т. п. Отсі чужинецькі слова автор ужив в редакційній статті, яка говорить про потребу чистоти й правильности української мови, очевидно в першу чергу вважаючи, що ця стаття не противиться цим вимогам. М. Петренко старанно ці місця оминув, бо вони не підходять для його запереченя вживання чужих слів в українській мові, а тимчасом їх уживає той місячник, до якого М. Петренко молиться, як до найвищого авторитету в українській мові. Звідти він позичив і отсе слово „прийдешній", яким хотів „добити" І. Бондаря. Ліпше було подати виписку зі статті про це слово, ніж подавати свої невдалі завваги.

Подаючи приклади зі статті д-ра А. Чайковського, М. Петренко уже не вибирав місць з виключно українськими словами, а подав ті виписки з усіми прогріхами автора проти української мови. Та зрештою ота стаття цілковито підпирає те, що я говорив у своїх дописах про вживання чужих слів, і те, що Е. Ляхович ужив цілком доцільно чужих слів, бо відповідних слів в українській мові ще нема, або може вони не прийшли тоді авторови на думку. Також не помітив автор і того, що багато є прогріхів проти української мови й у статті В. Островського. Я тут не буду піддавати критиці тих статей, бо це вже почасти зробила краєва газета „Діло" в числі з 15 січня 1933 року, але тут скажу лише те, що для мене огидніші оті москалізми, які там трапляються, бо вони є в місячнику, який повинен навчити українських письменників, як уникнути москалізмів та польонізмів, ніж ті чужі слова, які вже стали інтернаціональними.

(Далі буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Resolutions Protesting Against Recent Polish Persecutions of Ukrainians in Western Ukraine.

At the mass meeting held under the auspices of the United Ukrainian Organizations of Greater New York, at Cooper's Union Hall, in New York City, on Sunday, January 29, 1933, the following resolutions were adopted.

WHEREAS, Poland, having occupied, by force and violation of the principles of racial self-determination, the territory of Western Ukraine wherein the Ukrainian population with at least six millions and a half of Ukrainians preponderates and

WHEREAS, in order to obtain the international permission to occupy the country, Poland had given solemn promises to safeguard the free development of racial peculiarities of her so-called racial minorities; and

WHEREAS, later, Poland, in order to obtain the international recognition of the permanency of this occupation, has promised autonomy for Eastern Galicia and a Ukrainan university; and

WHEREAS, Poland has never fulfilled her promises and obligations to the slightest extent, but contrary and in violations to them has curtailed the free development of the Ukrainian cultural, economic and political development, with the purpose of forcible Polonization of the Ukrainians; and

WHEREAS, failing in this, Poland tried, in autumn of 1930, to destroy the Ukrainian cultural, economic, and political life by a massacre of Ukrainian political, economic, cultural, and even ecclesiastic organizations, carried out under the pretext of "pacification" of the country; and

WHEREAS, Poland has not desisted from her policies of denationalization and oppression, in spite of that Polish "pacification" not only failed of its purpose, but met with the condemnation of the enlightned opinion of the whole world and with the condemnation by the League of Nations; and

WHEREAS, Poland for the last two years has been continuing the policy of "pacification" of Western Ukraine by dissolving Ukrainian schools, societies for adult education, economic organizations and so on, identifying them, under various pretexts with the revolutionary movement; and

WHEREAS, Poland, by her policy of closing Ukrainian schools, by keeping down artificially the number of Ukrainians in all schools, by preventing those Ukrainians who have graduated from entering public offices, business, or professions, has created a mass of desperate unemployed intellectual proletariate, and by her policy of disturbing, hampering, and destroying the free development of economc life of the Ukrainians is spreading distrust and unrest as well as hatred of the government in various classes of the populace, thus undermining not only the structure of law, and order, but the very foundations of international peace,

BE IT THEREFORE RESOLVED THAT

The American public and administration be informed of the critical condition of the vast country of Western Ukraine under Polish misrule; and

THAT the United States government be once again appealed to use its good offices and influence to prevail upon Poland to carry out her international obligation; and

THAT the department of State at Washington, D. C., and the League of Nations, Geneva, Switzerland, be notified of these resolutions and

Be it further resolved that the Executive Committee of the United Ukrainian Organizations of Greater New York be empowered and authorized to appoint a delegation to go to Washington to petition the President and the Congress of the United States to take action to prevail upon Poland to cease her persecutions of racial minorities.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖАНСТАВН, ПА. Специяльний мітінґ відділу 300 відбудеться в неділю, 26 лютого, в годині 1.30 в гали церковній на Вудвіл. Є дуже важна справа до полагодження. Цей мітінґ скликає предсідатель на жадання більшости членів. — Мих. Гладю, предс.

ДУРГАМВІЛ, Н. Й. Тов. Рільник, від. 188, просить всіх членів прийти на мітінґ 26 лютого в призначене місце. Буде важна справа, вибір делеґата на конвенцію У. Н. Союза. — Яків Шмайло-Кульчицький, предс.

— Скажи мені, Олю, що сталося з тим молодим чоловіком, що все приносив тобі богато цвітів?

— Ах, той? Оженився з тою молодою дівчиною, що продавала йому ті цвіти.

Хлопець: — Пане майстер, а якби ви так виграли на лоє кілька тисяч?

Швець: — То я вмер би з радости!

Хлопець: — Дай Боже, щобисьте виграли!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН МОЖНОВЛАДЕЦЬ ДЖУНҐЛІВ.

(76)

Князь Ґобред не встиг опамятатися, як чужий лицар схопив на руки його доньку й передав її другому лицареви, що чекав біля льожі. Княжну Ґвінальду посадили на коня, який був осідланий, і обидва лицарі подалися що було в коня сили до свого табору. А тимчасом лицарі Німру клопоталися вибором собі нагороди за перемогу й розглядали дівчата з замку Боґуна. Вони не бачили того, що робиться біля їх князя, бо були заступлені лицарями Боґуна.

За тими лицарями, що захопили Ґвінальду, подався князь Боґун, а за ним його лицарі. Всі вони направилися до свого табору, що був у дубовім лісі. Біля льожі князя Ґобреда почала сурмити сурма на тревогу. Сам князь Ґобред вибіг з льожі й подався до свого коня, якого недалеко тримали його слуги. Лицарі Німру, вчувши звуки сурми, побачили якесь замішання біля льожі свого князя, але не могли відразу зрозуміти, про що ходить.

Коли лицарі прибігли верхи до свого князя, він схвильований кричав, що Боґун зі своїми лицарями викрав його доньку, княжну Ґвінальду. „Лицарі Німру!"... лише встиг князь крикнути, бо дальших слів його вже не було чути. Чорний Лицар уже вилетів уперед на своїм коні, а за ним подались інші лицарі до табору Боґуна. Такого нападу ще ніколи не було в долині Сепульчер, і лицарі були не так здивовані, як обурені.

Боґун зі своїми лицарями що духу поспішав до свого замку, а за ним гналися лицарі Німру. Кінь Блейка був найшвидший, а тому й виніс його значно наперед усіх лицарів. Хмари пороху з землі наче димовою завісою закривали лицарів Боґуна й вони не бачили, хто гониться за ними. Блейк не мав уже ні щита, ні списи при собі, лише меч бовтався збоку сідла, але зате Блейк у своїй руці міцно стискав автоматичний револьвер, який усе носив з собою.